

Teoretska ozadja in obstoječa ureditev VKO v Sloveniji

Miha Lovšin

Center RS za poklicno izobraževanje

V ospredju so tiste teorije, ki so najbolj učinkovito naslavljalale pomembna vprašanja (op. prev. (Greenhaus & Callanan, 2006, str. 85)).

Ob prehodu v industrijsko družbo

Montažna linija korporacije Bell Aircraft
(Wheatfield, New York, ZDA, 1944)

VIR: <http://en.wikipedia.org/wiki/Industry>

- Širjenje števila delovnih mest
- Velike migracije in potreba po vključevanju novih priseljencev v delovni proces
- Točno določeni poklici
- Opravljanje določenega poklica na določenem delovnem mestu za celo življenje
- Zagotavljanje razvoja znotraj organizacije in znotraj poklica

Ob prehodu v družbo znanja

Učeča se družba

Vir: <http://www.clorofillaroma.it/site/learning-society.html>

- Poklicna prihodnost je slabo določljiva in zelo nepredvidljiva (hitrejši tempo nastajanja in izumiranja poklicev)
- Menjavanje služb je pogostejše in težje
- Odgovornost za zaposlitev je preložena na posameznika

Družbeni izziv - teorije

Pravega posameznika na pravo delovno mesto

- Teorija lastnosti in zahtev
- Teorija priložnostnih struktur

Razvoj posameznika

- Razvojna teorija
- Teorija socialnega učenja

Ohranjanje stika s samim sabo

- Konstruktivistična karierna teorija
- Teorije interakcije posameznika s skupnostjo
- Teorija kariernega učenja

Posameznik - družba

Posameznik

Psihološke
teorije

Posameznik je
svoboden pri
izbiri poklica.

V največji meri
sam vpliva na
svojo poklicno
prihodnost.

Družba

Sociološke
teorije

Posameznik ni
svoboden pri
izbiri poklica.

Usmerjajo in
omejujejo ga
socialne
strukture,
kulturne
norme in
institucije.

Teoretska ozadja	Teorije lastnosti in zahtev	Teorije priložnostnih struktur	Razvojne teorije Teorije socialnega učenja konstruktivistične teorije	Teorije interakcije med posameznikom in skupnostjo	Teorije učenja za kariero
Pojav v ospredju	Usposobljenost	Socialni razred	Osebni konstrukt	Srečanje	Učenje
Cilj	Ugotoviti, ujemanje posameznikovih sposobnosti, dosežkov in osebnostnih lastnosti z zahtevami dela	Ugotoviti, kakšno delo je posamezniku dosegljivo glede na njihov družbeni položaj	Pojasniti razvoj kariere	Pojasniti dejavnike, ki vplivajo na odločanje	Pojasniti razvoj kariere kot učni proces
Odnos posameznik - kariera - družba	Vplivanje posameznika na lastno kariero	Vplivanje družbenega položaja na kariero posameznika	Vplivanje posameznika na lastno kariero ob upoštevanju individualnih in družbenih dejavnikov	Vplivanje posameznika na lastno kariero pri čemer je družbeno vrojeno v posameznika	Vplivanje posameznika kot družbenega bitja na lastno kariero z učenjem

Nobena teorija ni bila zavržena; vse teorije so pomenile osnovo za trajnostni prispevek k repertoarju karijerne teorije (in prakse) (Law, 1996).

Teorija lastnosti in zahtev:

praksa ujemanja

Cilji	Praksa	Zahtevano okolje
Preučiti posameznikove osebne lastnosti in veščine	Samo – ocenjevalni instrumenti	Karierna orientacija
Reflektirati posameznikove interese za določeno delo in aktivnosti	Psihometrični testi sposobnosti in vprašalniki poklicnih interesov	Karierna orientacija
Preučiti znanja in spretnosti, ki jih posameznik potrebuje za delo	Jasne indeksirane informacije o trgu dela	Karierna orientacija/ kurikulum
Dostopanje do virov ustreznih informacij	Računalniško podprto svetovanje in ustrezne baze podatkov	Karierna orientacija
Uporaba informacij o poklicih in delu v smislu raziskovanja priložnosti	Ekspertni intervjuji	Karierna orientacija

Prakse ujemanja OŠ, SŠ

- Kam in kako (ne vse sodelujoče šole)
 - E-svetovanje (vse sodelujoče šole)
 - Izvedba Hollandovega testa
 - Vprašalnik o poklicni poti
 - Individualizirani programi za delo z nadarjenimi
-
- Testiranja za samospoznavanje (za njihovo implementacijo ni časa in priložnosti)
 - več časa za individualne razlage testa Kam in kako
 - MFBT
 - Delavnice samospoznavanja
 - Več dela z nadarjenimi/ s posebnimi potrebami

Priložnostne strukture: prakse veščin za življenje

Cilji	Praksa	Zahtevano okolje
Poiskati informacije o možnostih izobraževanja, usposabljanja in dela po dopolnjenem 16. Letu starosti	Zanesljive in nevtralne informacije o trgu dela	Karierna orientacija/ kurikulum
Razumeti povezave med izobraževanje, usposabljanjem in zaposljivost	Uporaba sistemov za osveževanje informacij o trgu dela	Karierna orientacija
Kritično preučevanje spreminjajočih se vzorcev dela in karier	Akcijsko planiranje za usposabljanje in zaposlitev	Karierna orientacija/ kurikulum
Razviti ključne veščine in sposobnosti za zaposlovanje	Delo v razredu, ki temelji na reševanju problemov	Kurikulum
Razviti veščine vodenja kariere, kot so zanesti se sam nase in samo-predstavitev	Veščine za življenje in druge aktivne oblike dela (npr. kovčing), ki so relevantne za delovno življenje	Kurikulum

Prakse veščin za življenje: OS, SŠ

- Obisk CIPS-a (ne vse sodelujoče šole)
 - Kam in kako (ne vse sodelujoče šole)
 - E-svetovanje (vse sodelujoče šole)
 - Spletna stran Moja izbira
 - Informacije o prehodih, pavziranje...
 - Predstavitev izobraževalnih programov in z njimi povezanih poklicev iz strani fakultet, raziskovalnih inštitutov, ipd.
 - Obiski podjetnikov in predavanja v okviru katerih dijaki spoznavajo možnosti zaposlitve
 - Obiski podjetij
 - Informativni dnevi na fakultetah
 - Karierni dan
 - Karierni sejem na šoli, tržnic poklicev, tehniški dan
 - Informativa
 - Učenje veščin odločanja z različnimi pripomočki (2 šoli od 11)
 - Predstavitve poklicev iz strani staršev
-
- Predstavitve podjetij skupaj s štipendijami (kot je bilo to v preteklosti)
 - Delavnice za učenje odločanja, sklepanja kompromisov.

Razvojne teorije, Teorije socialnega učenja, konstruktivistične teorije: praksa omogočanja

Cilji	Praksa	Zahtevano okolje
Razjasniti in razpravljati o vrednotah, osebnostnih držah in preferencah v odnosu do dela	Karierno svetovanje	Karierna orientacija
Ceniti stopnjo lastne motivacije za delo in motivacije drugih za delo	Tutorstvo ali pastoralna oskrba	Karierna orientacija
Identificirati povezave med odločitvami v zvezi z delom in drugimi odločitvami	Delo v malih skupinah	Karierna orientacija
Povedati kaj se zdi pomembno v zvezi s tem kar posameznik ve o delu, vlogi in sebi	Evidenca izkušenj ali portfoliji	Karierna orientacija/ kurikulum
Ceniti kako se posameznik spreminja in kako se bo nadalje spreminjal	Igranje vlog in drugo eksperimentalno delo v razredu	kurikulum

Praksa omogočanja: OŠ, SŠ

- Predavanje o osebnem razvoju (v okviru vsebin Vzgoja za mir, družino in nenasilje)
 - Delavnice na temo pisanja prošenj, zaposlitvenega razgovora ipd. (zunanji izvajalci)
 - Oblikovanje življenjepisa in prošnje za opravljanje prakse (pri predmetih šola za življenje, poslovno komuniciranje podjetništva, slovenščini, angleščini)
 - Igra vlog na zaposlitvenem razgovoru (v okviru razrednih ur)
 - Nefiks
 - Mapa učnih dosežkov (po projektih, nesistematično)
 - EU folijo (po projektih, nesistematično)
-
- Aktivnosti za dvig motivacije dijakov (nezainteresiranost za karierno orientacijo)
 - Več individualnih razgovorov z dijaki (razvojno delo s posamezniki)
 - Bolj poglobljeno izvajanje Mape učnih dosežkov

Interakcija s skupnostjo: prakse povezane s skupnostjo

Cilji	Praksa	Zahtevano okolje
Iskanje in raba svetovalne in druge pomoči	Širjenje stikov znotraj in izven skupnosti	Kurikulum
Iskanje in raziskovanje stališč drugih ljudi v zvezi z delom, vlogo in sabo	Nabiranje delovnih in številnih drugih izkušenj v skupnosti	kurikulum
Ugotavljati, kako delo povezuje posameznika z življenjem drugih ljudi in kako delo daje posamezniku veljavo v družbi	Poskusni projekti in drugo poskusno delo v družbi	kurikul
Proučiti družbene in moralne probleme na področju dela	Prostovoljno delo in drugo delo povezano z nalogami skupnosti	Kurikulum
Razumeti, komu posameznik pri sprejemanju odločitev posveča pozornost in zakaj tako ravna	Mladinska iniciativa in drugo delo v skupnosti	Kurikulum

Prakse povezane s skupnostjo: OŠ, SŠ

- Projekt „V tujino na prakso“
 - Obisk bivših dijakov
 - Obiski podjetnikov
 - Obiski podjetij
 - Medpodjetniški izobraževalni centri
-
- Več konkretnega stika s svetom dela (spoznavanje konkretnih poklicev, dela na terenu, pridobivanje informacij, kje dobiti službo)
 - Ponovna uvedba delovne prakse v gimnazijah
 - Razvijanje socialnih veščin

Teorija kariernega učenja: praksa progresivnega učenja

Cilji	Praksa	Zahtevano okolje
Organiziranje informacije o delu, vlogah in sebi	Identifikacija in filtriranih informacij o delu, vlogah in sebi ter njihovo medsebojno povezovanje	Kurikulum
Sondiranje, kaj je za nekoga signifikantna funkcija dela, vloge in sebe	Delo v razredu, ki napreduje od osnovnega k razvitemu učenju	Kurikulum
Povezati razdrobljene pomembne izkušnje v koherentno podlago za delovanje	Priprava seznamov izkušenj v sodelovanju z drugimi	Kurikulum
Predvidevanje možnih posledic dejanj in priprava na ravnanje s posledicami	Dnevniki in drugi načini zapisovanja in pregledovanja učenja	Karierna orientacija/ kurikulim
Prevzemanje stalnega nadzora nad tem, kako se posamezniki učijo kariere	Učenje učenja pri delu v razredu	Karierna orientacija/ kurikulum

Praksa progresivnega učenja: OŠ SŠ

- Učenje učenja

Zakonodaja

- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanje (Uradni list RS št. 16/2007) »Pri opravljanju poklicnega svetovanja se povezuje (mišljena je šolska svetovalna služba) z Republiškim zavodom za zaposlovanje.« (67. člen)
- Zakon o osnovni šoli (Uradni list RS št. 81/06, 102/07) »[cilj osnovnošolskega izobraževanja je] pridobivanje zmožnosti za nadaljnjo izobraževalno in poklicno pot s poudarkom na usposobljenosti za vseživljenjsko učenje«. (2. člen)
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/2006) »Socialni partnerji, za regulirane poklice pa pristojna ministrstva, pri izvajanju svojih nalog sodelujejo s šolami pri poklicni orientaciji, pri načrtovanju razmestitve izobraževalnih programov in obsega vpisa ter pri določanju odprtega kurikula.« (18. člen)

Programske smernice za svetovalno službo v OŠ 1999

Svetovalno delo z učenci

- Svetovalna služba zagotovi *vsem učencem dostop do informacij*, ki jih potrebujejo za odločitve o nadaljnjem izobraževanju in izbiri poklica.
- Svetovalna služba izvede letno vsaj dve uri predavanj na oddelek (v zaključnih dveh razredih) z vsebinami poklicne vzgoje.
- Svetovalna služba izvede *anketo o izobraževalnih in poklicnih namerah* učencev zaključnega razreda.
- Svetovalna služba omogoči vsakemu učencu vsaj en svetovalni razgovor pred zaključkom osnovne šole (v zaključnem razredu, po potrebi tudi prej). Udeležba je za učenca prostovoljna.
- Poklicna vzgoja kot ena od aktivnosti poklicne orientacije predstavlja program načrtovanih izkušenj, s pomočjo katerega učenec razvije predstave, znanja in veščine, ki mu omogočajo ustrezno odločanje in pomagajo pri prehodih z ene na drugo stopnjo izobraževanja ter pri prehodu v zaposlitev.

Programske smernice – svetovalna služba v gimnazijah, nižjih in srednjih poklicnih šolah ter strokovnih šolah in v dijaških domovih

- Dijaki morajo imeti možnost udeležiti se posebnih oblik skupinskega dela, s pomočjo katerih spoznavajo samega sebe, se informirajo o možnostih nadaljevanja šolanja ali vključitve v delo ter pridobivajo znanja in spretnosti, ki jih potrebujejo pri različnih prehajanjih.
- Za dijake v zadnjem letniku svetovalna služba obvezno ponudi (ali organizira) vsaj en individualni razgovor.
- Svetovalna služba zagotavlja dostopnost do informacij, povezanih s poklicno orientacijo.
- Svetovalna služba zagotavlja stalno ponudbo skupinskih oblik poklicnega svetovanja dijakom, ki naj za prvi in drugi letnik obsega vsaj dvourno dejavnost, za tretji letnik triurno in za četrti letnik vsaj štiriurno.

Strategija vseživljenjskosti učenja v Sloveniji, 2007

- V skladu s priporočili evropske politike postavlja vseživljenjsko karierno orientacijo ob bok vseživljenjskemu izobraževanju.
- Potreba po razvoju poklicne vzgoje v šolah.
- Potreba po drugačni usposabljanje kadra, ki bo to dejavnost izvajal.
- Potreba po koordinaciji med institucijami, ki izvajajo te dejavnosti na državni in regionalni ravni.

Usposobljenost svetovalnih delavcev

- Obisk informativnih srečanj na MIZŠ
- Obisk delovnih srečanj Zavoda RS za zaposlovanje
- Obisk študijskih skupin Zavoda RS za šolstvo
- Izobraževanja iz področja VKO (Kadis, CPI)

Strokovna skupina za vseživljenjsko karierno orientacijo 2008 - 2020

- Spodbujati povezovanje in učinkovito sodelovanje med uporabniki, politiko in stroko na področju karierne orientacije v Sloveniji.
- Koordinacija politik VKO in spremljanje članstva Slovenije v mednarodnih povezavah in mrežah,
- Koordinacija priprave projektov, spremljanje izvajanj usposabljanj za vse ciljne skupine,
- Priprava priporočil in predlogov ustreznih rešitev za upravljavce procesov in posvetovalna vloga pri pripravi sistemskih rešitev,
- Oblikovanje izhodišč za pripravo nacionalne strategije,
- Izvajanje pregleda nad obstoječimi in nastajajočimi sistemi kakovosti

Politike na področju vodenja kariere s priporočili 2015

- Pregled stanja na področju politik v EU in v Sloveniji
- Pregled urejenosti področja vseživljenjske karijerne orientacije po ciljnih skupinah v Sloveniji
- Priporočila za nadaljnji razvoj področja vseživljenjske karijerne orientacije po ciljnih skupinah

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS, 2011

- Posameznikom morajo biti zagotovljeni pogoji za vseživljenjsko vodenje kariere v vseh za to primernih obdobjih človekovega življenja (glej strateške izzive)
- Posebej ključno je seznanjanje učencev in dijakov s poklici na prehodu iz osnovnega v srednje šolstvo (glej strateške izzive).
- Za učinkovitejše informiranje in svetovanje dijakom za načrtovanje in vodenje kariere je predlaganih več rešitev: uvedba sistematiziranega časa namenjenega svetovalni aktivnosti, uvedba vsebin, povezanih s poklicno vzgojo v obvezne predmete, uvedba poklicne vzgoje kot posebnega predmeta ali v kombinaciji z drugim predmetom, obvezno dodatno izobraževanje učiteljev in svetovalnih delavcev za izvajanje predmeta (poglavje o poklicnem in strokovnem izobraževanju).

Nacionalni reformni program 2013–2014

- Kariernemu svetovanju je treba dodati kakovostne vsebine in ga umestiti v sistem izobraževanja.

KONTAKT

www.facebook.com/#!/mojaizbira

www.mojaizbira.si

miha.lovsin@cpi.si

Tel: +3861 5864 220